

GDYŃSKI
OŚRODEK
DOSKONALENIA
NAUCZYCIELI

Żeńska wrażliwość jako wyzwanie w edukacji.

Białgòwskô wrażliwòta - wòżny bédënk w ùczbie.

Konferencja metodyczna
dla nauczycieli języka kaszubskiego

BIAŁCZI W KASZĘBIZNIE

28.04.2023

Akademia Pomorska w Słupsku
ul. Bohaterów Westerplatte 64

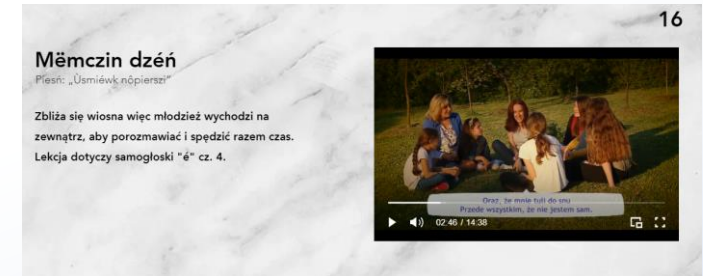
Autor szkolenia:
Elżbieta Pręczkòwskô

W edukacji kładzemy cęsk na rozmajité ùjãca białgòwsczegò ôrtu. Chca bëm wëapartnic trzë dzële thematicznë:

1. Białczì miticznë, legeńdarnë, głãbòk òsazonë w naji kùlturze, religii i lëteraturze.

2. Mëma - jakno ta, chtërna dbò ò domôcé ògniszczë. Òna przëkòzòwò, wòznë zëcowé deje, wòrtnotë, wskòzë na zëcé.

3. Białczì – Kaszëbczì, chtërne rozwinãlë swòj talënt i doszlë wësok w kùlturze, spòrcë, kùnszccë, mùzyccë i mògã bëc mòdlã dlò pòsobnégò pòkòleniò.

Iga Krefft
Gniewino

Natalia Szreder
Parchowo

Maria Bórzëszkòwskò

Białka w kaszëbsczi edukacji ùkôzônô je jakno pòstacjô do tuńca i do różeńca. Baro pòmòcnô, robòcô, redosnô i wrazlëwô.

Tuńce

Knôpi i dzëwczãtka
Fejn mùzyczczi czëc je granié
Pôjta do westrzôdka
Chcemë w tuńc so jic wëcmanim.

Pôrë niech sã schwëcã,
Bërlów zãpia piãkné brutczi.

WACIKAMI DO PRACY

Pisanié

Piãkno kaszëbszczégò kùnsztu

Apartnosc kaszëbszczégò kùnsztu zrzeszonô je z wielëwiëkòwã tradycjã naszégò regionu. Kaszëbë pòdskacywajã do twòrzeniô nié blôs naszich ùtwòrców: malarzów, żłobiarzów, muzyków, ale téz artistów z jinëch regionów. Ùróbk kaszëbszczégò lëdowégò kùnsztu rozwijô sã w wiele czerënkach. Jednym z nich je wësziwk, jaczi òstôł w 2015 roku wpisóny na Krajowã Lëstã Niematerialny Kùlturowi Spòdkòwiznë. Zajimajã sã nim całë pòkòlenia. Twòrzã bôgaté sëtëmëfarwné mòtiwë kwiatowë. Wërobioné z krowich rogów tobaczérë to òsoblëwôta; chtërna na wiedno wpisała sã w kùlturã i tradycjã Kaszëb. Òczarzã naji téz snòzë grónkòwë wërobinë, kùnsztowno wëploté kòsziczki, malowóné na szklë òbrazë, rzezbioné swiãtczi, janiotë i smiësznë figurczi kaszëbszczich babów i dżadów.

Żłobiórz Czesłów Bërr z białką Sylwią - malarkã

Miticznė białczy to na przėmiôr: Stolemka, Bòrowô Cotka, Radunica– sparłãczonė z nima cėchė: dobroc, pòmòc, òpieka i wėmôganiė òd se i òd jinszych.

Film youtube „Kamienne serce czyli Stolem i Stolemka – legenda o ziemi sulęczyńskiej”

Kamienne serce

Fundacja Aby chciało się chcieć

842 subskrybentów

Subskrybuj

46

Udostępnij

Zapisz

Bòrowô Cotka

NA PÓCZĄTK:

- Przėbòczta so pòzwė lasowėgò brzadu i grzėbów. Niech jedno z waji òpiszė brzòd abò grzėba, a reszta drėchów niech spròbujė wėzgòdnąc, ò czym je gòdka. Ten co òdgadnie, òpiszėje pòstãpny przikłòd.

Jedny ledze miele dwòje dzòtków: Tónka i Waleskã. No dwòjeczkò baro wczas wstało z łòzka i ò pòrėnòszk szło zbierac grzėbė i pòtròwnice. Zaròzka, czej ne dzecė przėszłė w las, wėtlukł je bėlno Grzenia.

– Mie sã chce haszkac – rzekł knóp.

– Mie tėz – rzekło dzėwczã. Ległė so na mitczim mechù pòd stolėmnym drzėwiãcã i ùsnãłė. Czej òni sã zbùdzłė, bėł ju smrok. Dzėwilė sã dzecė, że jich kòszczi bėłė skòpicã grzėbów, a w jich bũskach bėłė pòtròwnice i czòrnė jagòdė, bò sã domėslėłė, że òni w lese nick a nick nie zbiėrelė. Nad nima stoja dzywnò pòstacėjò. Bėła to starėszka òblokłò w brunė jak chójka ruchna, zrzeszono bėła zelonym pasã z jigłėnė, a na głowie mia wińc z baszków. W prawi rãce òna mia krėczew do pòdpiėraniò.

– Wstańta dzòtczy, jò jem Bòrowô Cotka – rzekłã miłim głòsã starėszka.

Dzecė sã baro nie ùrzasłė, bò wiele dobrėgò miałė czėtė ò ni. Cotka wã dzecė do se i że òne bėłė głòdnė i spraglė, dała jima jesc i pic. Pòzni pòscelėła jima łòzkkò, gdzie dzecė òdpòcziwãł do pòrėnkù. Pòrėnė Bòrowô Cotka zaprowadza Tónka i Waleskã dodòm. Na òddzãkòwaniė da jima, jakno darėnczi, bawidła.

Doma nie bėło kũńca òpòwiòdaniėgò ò Bòrowi Cotce i ji dobrocė.

Alojzy Nagel, *Bòrowô Cotka w: Bójczy i bójeczczci*, Gdynia 2016, s.24

1 Òb czas czėtaniò pò cėchù tekstu A. Nagla wėpiszė sło-

Nënka Roda – chtërna niese nowé žécé, wspiérô wszëtczich w pòtrzebie. Je téz symbòlã zmianë i òchronë przed złim. Dzãka ni wiedno dobro wëgriwô. Zajisca sã nad krzã co stojôł w nórce i dała mù snôżã pòchniãczkã w legendze „Bes” abò ò „Tuszkòwsczi Matce”.

Film na youtube „Są takie miejsca – o Tuskowskiej Matce i Diabelski Kamień na Kaszubach”

”

NA PÓCZĄTK:

- Przëbòczë so pòzwë miesąców. Pòdzelta je na sztëré karna. Wedle jaczi wskòzë bãdzeta je ùklòda?

Rok miòł czworo dzecy. Młodégò, wiesolégò bòrénkã, chtëren zwòł sã Zymk. Spòsobné dzëwczã, co sã wiedno ùsmiëwało. Ji miono bëło Lato. Përzna starszé dzëwczã, baro gòspòdarné i ro-bòcé, zwało sã Jeséń.

Nòstarszó z dzecy Roka bëła Zëma. Bëła kãsk zgnilò i chcëwò, ale lubia òpiekòwac sã zwierzãtama i zabawiac dzecë.

Czej le slùnce zacząłò përzna wicy przëgrzewac, Zymk wzał zwònk i jãł wszëtkò bũdzëc z zëmòwégò spikù. Òn bũdzył ze spikù kwiòtcki, krze i drzëwiãta, szãtopiërze, żnije i miedwiëdze. Ròcił do se ptòchë z ceplëch krajów, òsobliwie bòcòné, skòwrònczi, skòrce i jaskùleczczi. Dbòł ò to, żebë na swiece bëło snôżo, bestro i wiesòło. Nie zabòcił téz ò tim, żebë wszëtcë mielë co jesc i co pic.

Lato zòs dbało, żebë bëło ceplò i deszcz, żebë wszëtkò chùtkò rosło i dozdrzeliwało. Przëbòcziwało téz lëdzóm, żebë òni na czas seklë i żniwilë trówã i zbòzë.

Jeséń, jakno nòbarzi gòspòdarné dzeckò Rokù, żniwia wszëtkò co jesz Lato zeżniwic nie zdãżëło i zataca to w swòjich spichrzach. Drzëwiãtóm kòza lëstë zrzucëc, kwiãtóm, trówie i niechtërnym zwierzãtóm kòza przërechtowac sã do zëmòwégò spikù. Ptòchóm kòza òdlecec do ceplëch krajów. Jednak niechtërne z nich, jak warna, warbel czë sroka nie ùslëchałë radë Jeseni i przëzëmòwałë w naszym kraju.

Nòmni do robòtë mia Zëma. Tej-sej malowa na rutach kwiòtcki, na jezora i stawë kładła sklëniané wieka, rozpruwa zachlastnice i zòglówczi i jich piórama scela zemiã.

Chòc òd nógò czasu minãlë lateczné lata, to jednak dzecë Rokù dzysò robiã wszëtkò to, co robilë przòdë.

Alojzy Nagel, *Rok i jegò czworo dzecy w: Bójczi i bójeczczzi*, Gdynia 2016, s. 12

Matka Bòskô – ùkòzónô w lëteraturze w rozmajitëch wizërënkach: Swiònowskô, Swôrzewskô, Wejrowskô, Kòscérskô. Matka, chtërna baro kòchô, je miłosernô i potrafi czënic cëda. Marija je naszą òrãdowniczkã i wësłëchiwô mòdlëtwów. Na naszi zemi w sanktuariach je òd stalatów. Chcemë, żebë ò tim wiedzëlë téż naszi ùczniowie i miele dlô ni òsoblëwã tczã.

Film youtube „Swiònowskô nasza Matinkò – Sanktuarium Królowej Kaszub w Sianowie”.

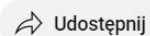
Swiònowsko nasza Matinkò - Sanktuarium Królowej Kaszub w Sianowie.

Akademia Kaszubska

96 subskrybentów

Subskrybuj

• Nauczë sã snòzo spiewac tã wòznã dlô nas Kaszëbów piesniã.

Swiònowò to je mòlò wies nad jezorã, w snòzi dolëznie, tam, dze Leba sã łączì z Damnicã. Przdë tam-tãdkã szła wòznò droga ze Gduńska do Mirochòwa, dze mieszkòł przëdnik mirochòwsczëgò krëzu. Kòz-dëgò roku we wiliã swiãtëgò Jana do Swiònowsczëgò Jezora schòdało sã lëdztwò ze wszëtczich strón fej-rowac nòkrotszã noc w roku. Chòcò Sobòtci to bël baro stòri zwëk, jesz z pògańszich czasów, mòcno widzòł sã lëdzóm. Nie je dzywno, że kòscòł zrobil w ten dzëń swòje swiãto, a na jegò patronã wëbròł Jana Chrzëcëcela. Òd jegò miona wã sã pòzni pòzwa wsë Swiònowò (swiãtë Jónowò).

NAZÒD DO SPISËNKÙ ZAMKŁÒSCË

121

Ti nocë pòlëlë tam wiòldzi òdzin, mùzykanćë gre-lë, a wszëtcë tańcowelë. Pòzni brutczì kladlë na wòdã winuszczì, a bënłowie je mùszelë wëłowic. Ò pòlno-cë wszëtcë szlë szëkac za kwiatã parpacë. Lëdze wier-zelë, że temù, co gò nalëze, òn przëniëse szczescë. Cãżkò bëło tegò dokònac, bò kwiat kwitl leno jednã noc, a do te jesz bël mòli i ròsl òd spòdkù lësta.

Jedny snòzi swiãtojańszci nocë swòjogò szczescò szła szëkac zakòchónò pòra. Mlodi ju wrëjowelë òd jaczëgòs czasu, leno krëjamno, żebë starszi nick nie wiedzëlë. Òni jima na to nie dówelë zgòdë. Miesz-kele pò sąsedzkù, leno bëlë pòsztridowóny.

Bëniel bël prawie wëlowil z jezora winuszk swòji pannë i szczestlëwò pòra rësza na nòblëz-szã gòrkã, żebë sã schòwac przed òczama starszich. Wej, co to bël bëła za ùcecha, czëjbë òni nalëzëlë cëdowny kwiat. Mòże bël starszi przëszlë do zgòdë i pòzwòlëlë na żëtibã?

Zakòchóny chòdzëlë ju dosc dlugò i òbzërelë kòzdi czerz. Wtim përzna dali, na samim czëpie ùrzemczì òni ùdrzelë slabi wid. Pòdeszëlë blëzi i w parpacë nalëzëlë skòrb. Leno nie bël to kwiat, a przesnòzò, drzewianò figùrka Marije, co trzima na rãce

Wikszość tych materiałów filmowych jak choćby „Bôtë ju jidą” znaleźć można na stronie internetowej dla szkółnych [www. akademiaszubska.com](http://www.akademiaszubska.com).
Je tam jesz wiele jinszych pòmóców do ùczbë.

Film youtube „Bôtë ju jidą”.

Bôtë ju jidą. Pielgrzymka rybacka, real. Eugeniusz Pryczkowski

Akademia Kaszubska

96 subskrybentów

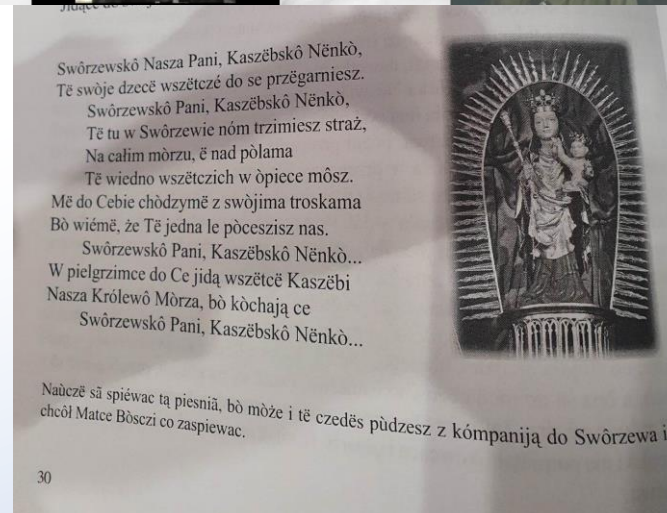
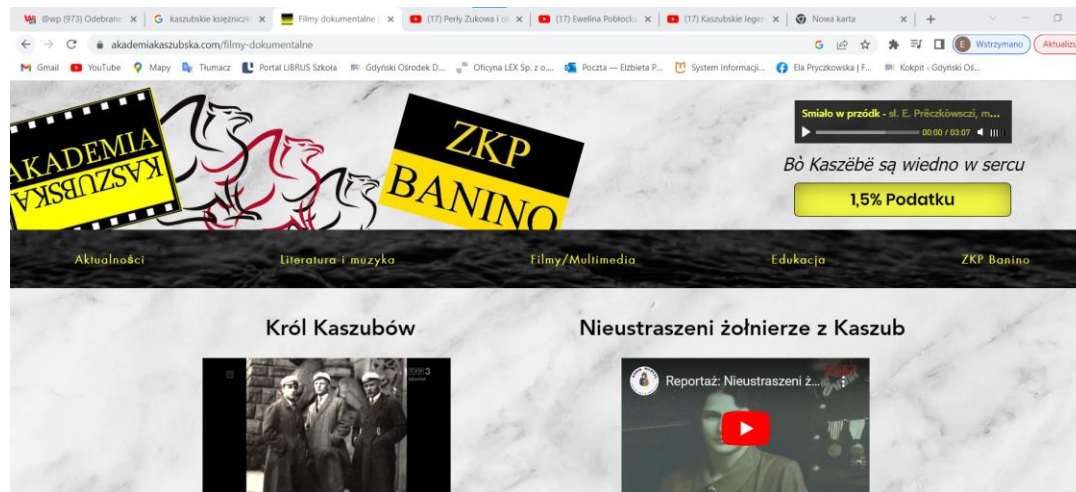
Subskrybuj

11

Udostępnij

Zapisz

Baro czãstã herojkã kaszëbszczich ùczbòwników je królewiónka, chtërna je symbòlã kaszëbszczégò jãzëka. Je òna spòkójnô, zajisconô, pòdskòcô Remusa do dzejaniô, dodôwô mù wiarë w se.
Filmë youtube „Kaszëba Remus” i „Przygody Remusa”.

Kaszuba Remus

Fundacja Aby chciało się chcieć
842 subskrybentów

Subskrybuj

173

Udostępnij

Zapisz

Przygody Remusa

Fundacja Aby chciało się chcieć
842 subskrybentów

Subskrybuj

126

Udostępnij

Zapisz

Nowô mòżnota i ùdba na pòkòzènk mòcë królewiónczi nót ùzdrzec na starnie „Farwny swiat”.

Film voutube „Klasyka nieklasycznie” materiały z konferencji metodycznej.

The screenshot displays a LiveWebinar interface. The main content is a colorful illustration with various elements and Polish labels: **blónë** (sky), **zómk** (castle), **jarzābina** (hawthorn), **mòtil** (butterfly), **kòłpie** (swans), **rzéka** (river), **Remùs** (a character), **Niewòrto** (a character), **Trud** (a character), **Strach** (a character), **królewiónka** (queen), **kwiòtk** (flower), **kam** (stone), and **gódzynka** (hourglass). The interface includes a top bar with the LiveWebinar logo and ID: 321-218-584. On the right, there are sections for 'Audio & Video' (showing two participants), 'Participants' (listing Tomasz Keler as the host and Aleksandra Majkowska as the presenter), and 'Chat' (showing messages from Aleksandra, Paulina Koziczowska, and Marysia).

Mariolka, Balbina, Werónka – dzéwczãta, chtërne przeziwają rozmajité przigòdë, redoscë i jiwрэ. Są herojkama dlô nômlódszich Kaszëbów.

Film youtube „Klasyka nieklasycznie” materiały z konferencji metodycznej.

Zrzesz Szkòłowników Wërzucónëch

NA PÓCZĄTK:

- Wësłëchòj III dzëła przigòdów Balbinë. Ùłóżë 5 pëtaniów do tekstu.
- Zadòj të pëtania swòjémù drëchòwi z lówczy. Sprawdźë, czë ùwòżno slëchòł.

Wasta Szpektór wstòł i przesënął sã na sòm westrzòdk klasë.
– Drëchno – przemówił – ùczba mie sã widzała, leno móm nòdzejã, że taczé przëtròfczi, taczé, jak nen przed sztótã, za czãsto sã nie przëdòrzajã.
Na to Pieterk pòdniòł rãkã do górë.
– Slëchóm cebie – rzekł Wasta Szpektór.
– Czë Wasta bë mógł nama wëłòżëc, co to je przëtròfk?
– Przëtròfk? To je taczé niemiłé zdarzenié.
Terò Paùel wëcygnãł rãkã do górë.
– Ale jò, proszã Wastë, nie dostrzëgl niczëgò niemiłëgò.
– Natëchstopach wińdze z klasë – tëlì rzekł do Paùela. – I jesz të mët – tima słowama przemówił do Pieterka.
Czej òni wësłë Wasta Szpektór wzał sã za przepitiwanié nas z òglowëch wiadomòsców.
– Kòchóné dzecë. A terò jò sã dowiém, co wa wiéta z jinëch ùczbów, wezmë na to z geògrafii.
– Wasto Magistrze, ale òni sã dopiérkù w czwiòrti klasë – broniła nas Szkòlnò.
– To nic nie przeszkòdzò. Jima nót je wiedzec, gdzie sã Kanarijszë Òstrowë. Mòże mie, dzëwczãtkò, pòwiész? – rzekł zdrzãcë na Dorotã.
– Kanarijszë Òstrowë? Gwëšno wcyg na swòjim placu – brzëmiala òdpòwiëdz.
Szkòlnò zrobiła sã biòłò jak scana. (...) Wasta Szpektór wërzucył Dorotã z klasë, a skarnie Naszi Szkòlny zrobiłë sã iesz bladzsë.

LiveWebinar ID: 321-218-584

Balbibook - czyli portfolio lekturowe

2:04:04 / 3:25:05 • Co nowégò ù Balbinë? Propozycja pracy z lekturã ...

Klasyka nieklasycznie"

Kaszubi PL
2,41 tys. subskrybentów

Subskrybuj

6

Udostępnij

Zapisz

Audio & Video

Participants

HOST (1)
Tomasz Keler
Kępa Poland

PRESENTER (7)
Aleksandra Majkowska
Gdynia Poland

Chat

Felicja • 13:59:37
Dzãka Szkòlny Ancë za:
- za: òdniesienia do miòiwów w kaszëbsczij lëteraturze; piãknã analizã kaszëbszczëgò tekstu.
To sã wié, że muszi bëc: mòiwów - to fela mòjégò kòmpùtra.

Kaszëbsczé ksążniczi téż mają w naszi edukacji nôležny mól. Jich dobëca, jak chòcbë Ksążniczi Witosławë w Żukòwie są bëlnym wzorã do ùczbë dlô dzysdniowégò pòkòleniô młodëch Kaszëbów.

Film youtube „Perły Gminy Żukowo”

bëto ùdokaznienim, że dożëła ùstnoscë. Nie są gwësne te wiadła, ale wiele wskazywò na to, że ksyżënkã bëła brutkã, a mést jaczis z bracyków darowòt ji zachtné miectwò z òstrzòdkã w Chmielnie. Żëła bënëmnì do 1280 roku, czedë Mszczug II przekòzòt żukòwsczim klòsztornicóm chmielënszi kòscòt z wielnima nadòwkama, co mògto bëc przëczënë abò smiercë Damroczì, abò ji wstãpieniô do tegò klòsztoru.

- Miono Damroka je słowiańszcim jimieniã. Zapòznòjta sã z jinszima słowiańszcima mionama białków i dzëwczãt. Szëkòjta w internece „Biuletinu Radzëznë Kaszëbsczégò Jãzëka” z 2008 roku ùchwòlënk nr 8 i wëpiszta z niégò czile taczich mionów.

Medaliòn przedstòwياجy ksyżënkã Damrokã àutorstwa Wawrzyńca Sampa

Ùczbienié

- 1 Legendów ò Damroce je wiele. Ta nôbarzi znòno gòsy, że mieszka òna w grodzëszczu ùmòlnionym na zwãżënie midzë jezorama Kłodno i Biòłé w Chmielnie.
- Podzelta sã na trzë karno. Czëtòjta legendã, co je niżi, ale kòzdé z trzech karnów bãdze w ni szukało jinszych wiadłòw:
 - a) **pierszë karno:** òglowëch infòmacyjów ò Damroce;
 - b) **drëdzë karno:** wiadłòw ò placu, do jaczégò bëła ùprowadzonò ksyżënkã;
 - c) **trzecë karno:** zdarzeniów spariãczonëch z ùwòlnienim Damroczì.

Òsoblëwie czãsto ùkòzónô na ùczbach kaszëbsczégò jãzëka je pòstacjô mëmë.
Òna przëkòzôwô wòzné zëcowé deje, wòrtnotë, wskòze na zëcé. Je to téz pòkòzóné na
przëmiôr: w ùczbie kaszëbsczégò jãzëka w TTM.

„Gòdómë pò kaszëbskù” – www.akademiaszubska.com

8 Opowiedzta w czile zdaniach, o czim je mowa w ny kòrbiónce. Jedna òsoba zaccinò, pò dwùch zdaniach gòdò drëgò, itd.

9 Przëniesë na pòsobną ùczbã czile starszich i nowszich òdjimków z wajégò familijnégò albùmù. Òpòwiédz, chtò na nich je. Sprawdzë datë i mòle zëcégò. Dowiédz sã, czë mòsz w rodze kògòs, chtò sã zasłužil dlò swiata, dostòt jaczés wëapartnienia abò dokònòt czëgòs òsoblëwégò.

Słëchanié, czëtanié, gòdanié

Jark z Dialogùsã

Rusland trio: Marcelina, Melchiór i Stanisłòw

Mùzykalnò familiò Szrëdrów

Joanna z bratã

Natalia òbczas Zjazdu Kaszëbów w Wiòldzi Wsë

Joanna i Jaromir Szrëdrowie mają czwòro dzecy. Sa

Białczy – Kaszëbczi, chtërne rozwinãłë swój taleńt i doszłë wësok w kùlturze, spòrce, kùńszce, mùzyce w Pòlsce. Òne swiòdczą bëlno ò naszi kaszëbsczi tarczënie i są mòdlã do szlachòwaniò.

Film youtube „Stenka czyta biblię po kaszubsku”

i rozrikkòwëch programów.

4. Je to miłosnò saga sparłãczonò z historycznyma wëdarzeniami z pòczãtku dwadzestego wiëku.

5. Je to dramaticzny film z rokù 2011 w reżisérii Antoniégò Krauzégò na spòdlim scenarnika Mirosława Piëpczi i Michała Prëszczégò.

6. Je to òpowiësc ò robòce, drëszbie, miłoce, ò nòdzeji i stracim jak téz ò pòczãtkach, pionieràch czasach bûdowë nowego pòrtu w kaszëbsczi wsë.

7. Zòczãtk filmù dzeje sã we wsë Bësewò kòl Rãbiechòwa.

@ 4 Nalezta, chòcëbë w internete, jeden z tëch filmów i zróbta jegò wieczòrnò obzëranie. Nòprzòd wëbierzta datã i gòdzëniã. Przërzëchtujta ròczbë i plakatë. Wëszëkòjta plac, mòże to bëc szkòła. Wëbierzta osobë, chtërne bãdã prowadzëlë pòkòzk. Mòzna téz zrëchtowac kròtcki pòkòzk artysticzny, mòże chtos z waji graje na instrumencie? Pò ùroczenië napiszta recenzjã filmù i articzël z zëndzeniégò. Wëslëta je razã z òdjimkama do rozmajitëch pòrtalów internetowëch, gazetów i „Pòmëranii”. Mòżeta téz ròczëc na zëndzenie redaktorów z „Radia Gduńsk”, abò „Radia Kaszëbë”.

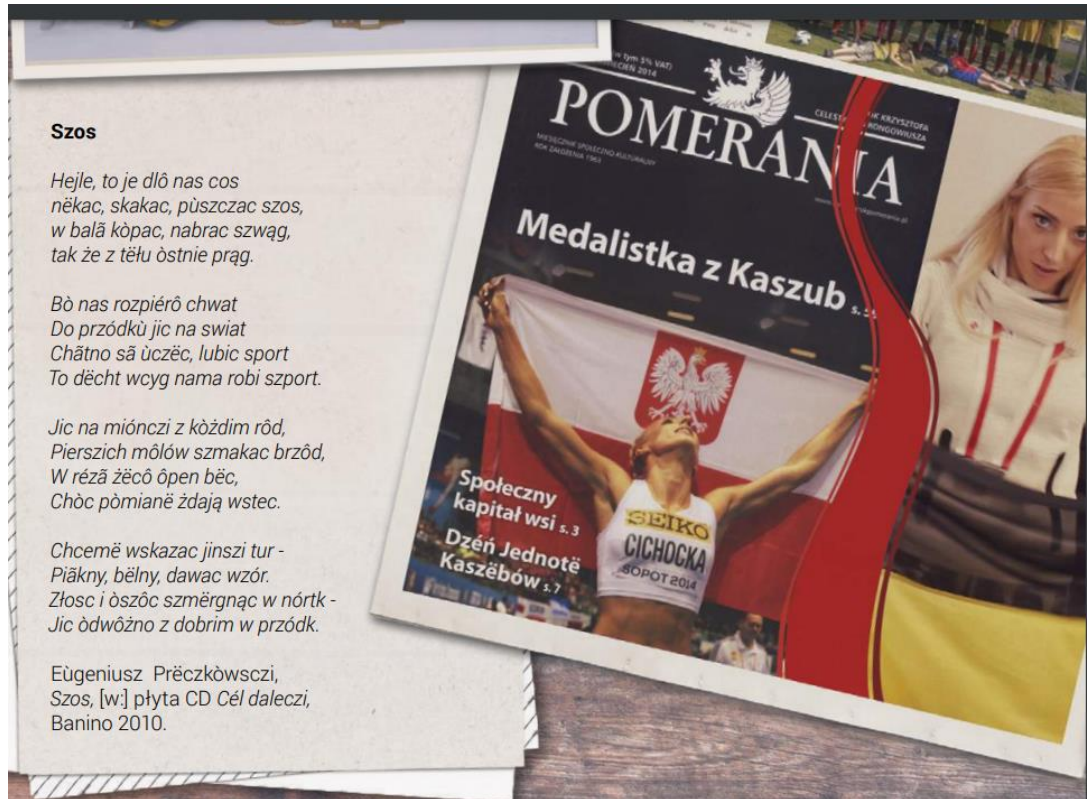
7 Z Kaszëb pòchòdzą aktorzë, artiscë i reżisërzë znony na òglowòpòlsczi binie. Przëczëtòjta jich nòzwëska i mòle, z jaczych pòchòdzą. Òpiszta jich wëdrzatk. Co mòta ò nich czëtë? Przeprowadzta w klasë diskùsjã na ten tëmãt. Zaznaczta na kòrcë Kaszëb jich mòle pòchòdzeniò. Jaczë wniosci mòżeta z tego wënieśc?

 Danuta Stenka Gòwidlëno	 Joanna Kùrowskò Rëmiò
 Celina Mùza Puck	 Marta Zmùda-Trzebiatowskò Przechlewò

177

Bëlным przykładã białczy mòckò zrzeszony z rodzynnã zemiã je Angelika Cechòckô – Medalistka w biegach. Przez òbrôz nëch znónëch białków bùdëjemë swiadã Kaszëbków dobiwców. Jezlë ta Wastnô z mòji zemi mogła, tej jô téż spróbujã cos zwënëgòwac.

Film youtube Pharrell Williams - Happy (Kaszëbi téż są HAPPY!)

Szukómë dlô naji dzecy i młodzëznë idolów, za chtërnyma òni bë szlë. Móm biédënk w mojim ùczbòwnikù Ewelinë Pòbłoczi – laùreatczi Kaszëbsczégò Idola i jinszych konkursów.

Film youtube [Ewelina Pobłocka TVK](#).

199

7

7 Wëslëchòj nôprzód rozmòwã z platczi. Tej dobierzë sobie jesz trzë òsobë. Z pòdzélã na role przeczëtòjta gòdkã jakò je niżi. Na ji spòdlim stwòrztã swòj dialóg. W place pòdònëch piesniów wstawta wëjimczi jinszych znònëch wama mùzycznëch dokazów. Pòwiédzta tã gòdkã jesz róz z wajima bédënkama piesniów. Mòzeta je téż zaspiewac. Na òdjimkù widzta Ewelinë Pòbłockã z Lëzëna. Dowiédzta sã ò ni jak nôwiãcy i przëniesta në wiadła na pòsobną ùczbã. Zróbta òpis ti pòstacji. Napiszta, kògò to sã słowa? „Dze spiew tam biòj...”

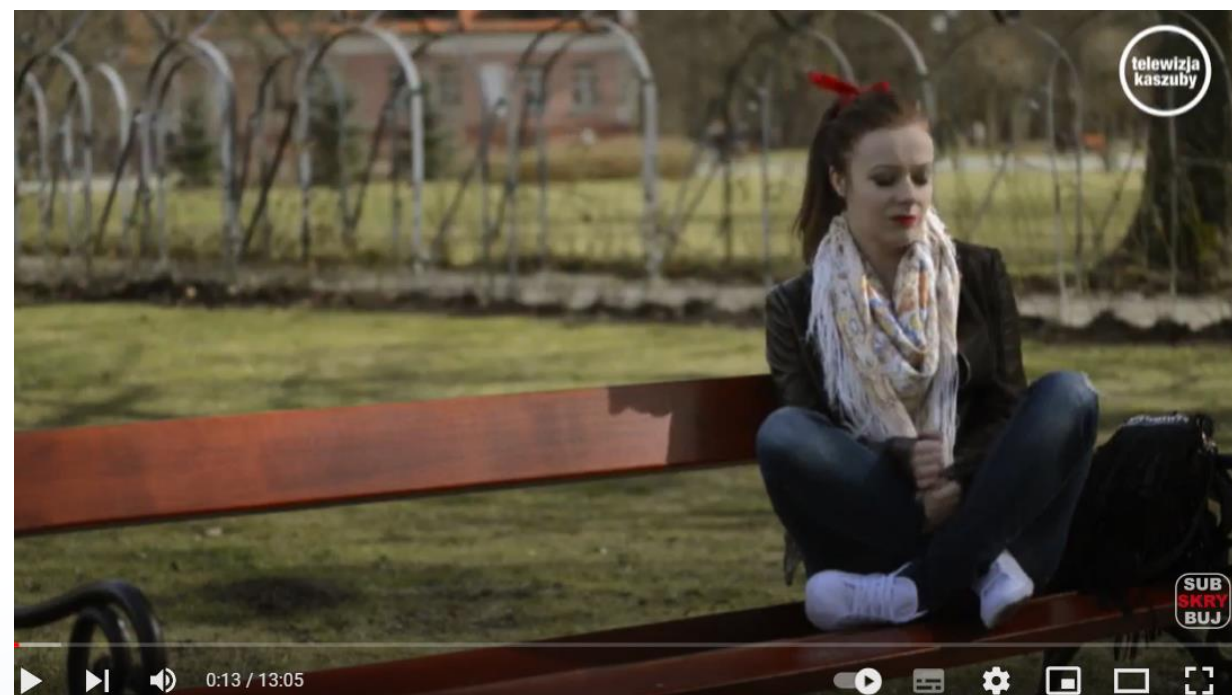
Dze je spiew, tam biòj!

Kùlturowé znanczi Kaszëb

46 Jack. (jidze i spiewò) *Më te kwiòtczi slemë wstec, cobë dotklë trójno serc, niech z nich wiòdze dobra mòc...*

Tómk. Hej, artista, tã sã rëchtujesz na festiwal do Ònòla, czë co?

za niã dól, przëwiãzòt jã do wòza i taczi profit miòt...

Białczy, jaczé z kaszëbizną jidą mòckò w przòdk i bùdëją jã na tradycji. Przikładã je Angelika Szulfer białka pò Akademii Sztëk Piãknëch z Kamińcë Szlachecczi. Białka z wizją i gorącym sercã do kaszëbiznë.

Pisënk **ż** i **rz**, **u** i **ó**

W kaszëbiznie zwãczy **ż** i **rz** a téż **u** i **ó** mają jinszé **fòneticznë wòrtoscë** (jinaczi niżë w pòlaszëznie). Mòże to bëc pòmòcnë w ùczbie òrtografii pòlsczégò jãzëka.

Ż wëmòwiò sã mitykò, **rz** cwiardo, tak jak w pòlsczim jãzëkù np.: mòże [wëm.: mżëzi], mòrze [mżëze], **ż**ëc. pol. żyć [zic] – rzec [rzec].

Zwãk **u** w kaszëbiznie je pòchilony w stronã **y**, np.: lud [lyd], cud [cyd], tuwò [tytë], zòs **ó** je dëcht taczë samò, jak w pòlaszëznie. Wezmë przëkładowò **lud** [lyd] w znaczenim *lëdztwò*, a **lód** [lód], co je òb zëmã na wòdze. **Ruta** [ryta] szyba, a **róta** – karno, np. dzëków abò gãsy. Kòżdi gwësno dobrze merkò różnicã midzë tima zwãkama. Mòzëmë tej na gwës rzec, że chto dobrze znaje kaszëbsczi jãzëk, tej nigdë nie mdze robił felów w pisënkù pòlsczich słów z **ż**, **rz**, **ó** i **u**. Znaczi to, że znajemnota kaszëbiznë pòmògò w ùczbie pòlsczégò jãzëka.

wësziwkù i farwów.

- 12** Przemaluj do zesziwkù tòbelkã, jakò je niżi. Przeczëtòj jesz róż tekstë ò kùnszce i wëpiszë z nich wërazë z **ż**, **rz**, **u** i **ó** i wpiszë je w pasowny plac. Nimò napiszë jak sã je wëmòwiò. Bëlnò wëmòwa je baro wòznò w kaszëbsczim

Niech białgòwskô wraźlëwòta je wcyg wôżnô w ùczbie kaszëbsczégò jãzëka i kùlturë. Tegò sobie i wama żëczã.

 8 Przeczëtòjta bëlno rzeklënë, jaczé są wëzi w ramce. Wëjasnijta jich znaczeniã. Wëbierzta so trzë rzeklënë, chtërne sã wama nôbarzi widzã i nauczta sã jich na pamiãc. Te, chtërne ùczniowie nômilì wëbierele, wpiszta do zesziwków.

 9 Nalëzë w tekstach sparlãczonëch z kaszëbsczim kùnsztã wërazë, w jaczych zachòdajã regle ùjãtë w ramce (str. 193). Wëpiszë je w zesziwkù i ùložë z nima zdania.

 10 Wëmészlë jesz czile przëkladów do ti reglë i pòdiktuj je twójemu drëchowi, żebë je dobrze zapisòl w zesziwkù. Sprawdź, czë nen pisënk je pòprawny. Pòprawta zmiłczì. Przëpòmòzta so słowarzama.

bëc „kaszubiaczek” – pòkazëwac tã redotã bëcò Kaszëbã. Òkróm tegò jegò zadanim je pòkòzanië sztòtów, chtërne są znankòwnë dlò kaszëbsczégò wësziwkù, dlòte w môji kòlekcje nalòzò sã tëlpon, zwònk, kaszëbsczë serce, pszczòła czë pòlmiesąc. Tak „kaszubiaczek” spëlniwò téż ùczbòwã rolã.

Kaszubiaczek òd Kaszëbczi z wëbiëru, Gòdka Mateusza Büllmanna z Editã Jankòwskã-Germek, „Pòmëriò”, mòj 2013, s. 8-9.

Pisanié

Prof. Gerat Labùda z matką Anastazjã.

Zawòlònò familiò Labùdów

Chëcze Labùdów prowadzëfa matka, chtërna zajima sã téż wëchòwanim piãc sztëk dzecy – sztërzech sënów i córzi. Bëła to baro robòcò białka. Òkróm lëdowi mądroscë, miała wiòldzë serce i òsoblëwë pòczëcë òbwiãzkù. Tatã, jak na te tam czaszë, bëł baro dobrze wësztòlcony. Skùrcził Technikùm Bùdowë Drogów i bëł mésztrã przë bùdowìe szaszëjów i mstów. Òbczas I swiatowi wòjnë òstòł inwalidã i pòzni mùszòł robic na gòspòdarstwie. Starszi Gerata mielë wësòczë, spòlëznowë i mòralnë ùwòzanië wesztrzód familie, lëdzy ze wsë i mólowi magòwi elitë. Òbje bëłë baro pòbòznyma katòlikama i tak téż wëchòwiwëlë swòje dzòtci.

- W chëczach kròlowało słowò. Tatã miòł òsoblëwi dór òpòwiòdaniò. U nas biwòło wiele znacnych lëdzy. W taczi atmòsferze jò wëròsł. Jednakò wszëtkò, co òkòzało sã dlò mie nòcenniészë, nauczëlë mie môji starszi. To jich ùwòzóm za swòjich mésztrów. Przëkòzëlë mie dór pòjmòwaniò

Dôrënk dlô wszëtczich òd Werónczy Cenówë
i Ignasia. Ùczbë kaszëbsczégò jãzëka dlô
nômłodczich. Dostãpné mdą na www.akademiakaszubska.com.

